

LES *HOMELIAE CAPITULARES* DEL MONESTIR
DE SANT PONÇ DE TOMERES
I L'HOMILIARI DE L'OFICI CATALANONARBONÈS

per FRANCESC XAVIER ALTÉS I AGUILÓ

Situat als confins septentrionals del territori de l'antiga província eclesiàstica de Narbona, en els límits amb les províncies tolosana i albigesa, el monestir de Sant Ponç de Tomeres o Thomières (arrondissement de Béziers, département de l'Hérault), fou fundat l'any 936 per Ramon Ponç, comte de Tolosa, i la seva muller Garsenda de Narbona, amb monjos benedictins procedents del monestir de Sant Geraud d'Orlhac (Alvèrnia). L'església monacal fou consagrada l'any 937 per l'arquebisbe Aimeric de Narbona, que l'any 940 féu al monestir una primera donació d'esglésies,¹ que, l'any 1318, formarien part del territori del nou bisbat de Tomeres (*Tomeriensem*), erigit pel papa Joan XXII, i que tindria per seu catedralícia l'església monacal de Tomeres i els seus monjos per capítol de canonges.

L'únic manuscrit litúrgic propi del monestir de Sant Ponç de Tomeres, anterior a la creació del bisbat,² és el París, Bibliothèque Nationale de France, ms. lat. 5259, que procedeix de l'antiga biblioteca reial (Regius 3883⁵⁵), i, al seu torn, de la biblioteca de Jean-Baptiste Colbert (Colbert 2558), adquirida per a la biblioteca reial l'any 1732. Aquest manuscrit havia ingressat a la biblioteca colbertina el 6 de gener de l'any 1682 —un any abans de la mort de Colbert— tot formant part d'un lot de manuscrits donats a Colbert per monsieur de Rignat, conseller a la *cour des aides* de Montpeller.³ En els inventaris corresponents a la recep-

1. CL. DEVIC, J. VAISSETE, *Histoire générale de Languedoc*, vol. 5, Tolosa, 1875, p. 174-179 i 186-188.
2. A. G. MARTIMORT, «Répertoires des livres liturgiques du Languedoc, antérieurs au concile de Trente», a *Liturgie et musique. IXe-XIVe* (Cahiers de Fanjeaux, 17), Tolosa, 1982, p. 70-71.
3. L. DELISLE, *Le cabinet des manuscrits de la Bibliothèque Impériale*, vol. 1, París, 1868, p. 474, esmenta uns altres dos lots de manuscrits tramesos, els mesos de maig i de desembre, pel mateix personatge.

ció d'aquest lot de manuscrits en la biblioteca colbertina hom designa el manuscrit de Tomeres amb el títol inequívoc de *Martyrologium ecclesie S. Pontii Tomeriarum*, i també amb el més complet de *Martyrologium et Necrologium S. Pontii Tomeriarum [et] Regula S. Benedicti*,⁴ d'acord amb el primer dels textos que encapçalen el volum i segons la praxi utilitzada tradicionalment en les notícies i descripcions codicològiques antigues. Aquesta denominació genèrica, de *martirologi*, que hom donava a aquest tipus de llibre litúrgic fou abandonada, fa uns decennis, en favor de la denominació tipològica i funcional de *llibre per a l'ofici del capítol*, o *liber capituli*⁵, i també de *llibre de prima*⁶, a causa de la conjunció generalitzada dels oficis de prima i del capítol.

El nostre manuscrit —que fou copiat a mitjan segle XIII segons ho confirma l'estudi del seu necrologi⁷— està constituït pel martirologi d'Adó de Vienne, les *homelieae capitulares*, la *Regula Benedicti* i el necrologi del monestir de Tomeres, que són els textos constitutius de qualsevol llibre per a l'*officium capituli*, bé que les homilies capitulars no sempre hi figurin. La descripció del manuscrit ha estat reiterada en diversos estudis relatius al seu necrologi i al seu martirologi.⁸

4. Paris, Bibliothèque Nationale de France, ms. Baluze 100, f. 176v, i ms. Lat. 9364, f. 74v.
5. K. GAMBER, *Codices liturgici latini antiquiores*, 2a ed., pars II, Friburg, 1968, p. 588 i també *Supplementum*, Freiburg, 1988 p. 159. P. SALMON, *Les manuscrits liturgiques latins de la Bibliothèque Vaticane. IV: Les livres de lecture de l'office. Les livres de l'office du chapitre. Les livres d'heures*, Ciutat del Vaticà, 1971, p. XI-XII; J.-L. LEMAÎTRE, «Liber Capituli. Le Livre du chapitre, des origines au XVIe siècle. L'exemple français», a *Memoria. Der geschichtliche Zeugniswert des liturgischen Gedenkens im Mittelalter*, Munic, 1984, p. 625-648. La denominació de *livre de chapitre* o *liber de capitulo*, ja la recollí A. MOLINIER (*Les obituaires français au moyen âge*, Paris, 1890, p. 21) que la proposà per a denominar, justament, el que hom considera el prototipus d'aquesta tipologia de llibres representat en el manuscrit del martirologi de l'abadia de Saint-Germain-des-Près (Paris, Bibliothèque Nationale de France, ms. Lat. 13745), escrit a mitjan segle IX (A. MOLINIER, *Obituaires de la province de Sens*, vol. 1/1 (Recueil des historiens de la France. Obituaires, 1), Paris, 1902, p. 241).
6. A. G. MARTIMORT, *La documentation liturgique de Dom Edmond Martène. Étude codicologique*, Ciutat del Vaticà, 1978, especialment a la p. 391 i als índexs. A. G. MARTIMORT, «Répertoires des livres liturgiques du Languedoc», p. 70-71. A. G. MARTIMORT, *Les lectures liturgiques et leurs livres*, Turnhout, 1992, p. 74, nota 18 bis, insisteix en el nom de *llibre de prima*, tot remetent, paradoxalment, a dom P. Salmon; J. VEZIN, «Problèmes de datation et de localisation des livres de l'office de Prime», a *Memoria. Der geschichtliche Zeugniswert des liturgischen Gedenkens im Mittelalter*, München, 1984, p. 613-624.
7. A. MOLINIER, *Les obituaires français au moyen âge*, Paris, 1890, p. 273, núm. 610; A. MÜSSIGBROD, «Das Necrolog von Saint-Pons-de-Thomières», a *Vinculum Societatis. Joachim Wollasch zum 60. Geburtstag*, Sigmaringendorf, 1991, p. 82-117.
8. A. MOLINIER, *Les obituaires français au moyen âge*, Paris, 1890, p. 273, núm. 610; J.-L. LEMAÎTRE, *Repertoire des documents nécrologiques français* (Recueil des historiens de la France, Obituaires, 7), Paris, 1980, vol. 2, p. 1.289, núm. 3.052; J.-L. LEMAÎTRE, «Les obituaires des chapitres cathédraux au Moyen Age», a *Le monde des chanoines. XIe-XIVe s.* (Cahiers de Fanjeaux, 24), Tolosa, 1989, p. 117-149; A. MÜSSIGBROD, «Das Necrolog von Saint-Pons-de-Thomières», p. 82-117; J.-L. LEMAÎTRE, «La commémoration des défunts à Saint-Pons-de-Thomières», a *La mort et l'au-delà en France méridionale. XIIIe-XVe siècle* (Cahiers de Fanjeaux, 33), Tolosa, 1998, p. 77-102; J.-L. LEMAÎTRE, «Martyrologes et culte des saints en Languedoc», a *Hagiographie et culte des saints en France méridionale* (Cahiers de Fanjeaux, 37), Tolosa, 2002, p. 63-111.

En la tradició benedictina, dintre de la qual s'emmarca el manuscrit de Sant Ponç de Tomeres, la lectura del martirologi i de les *homeliae capitulares* provenen de la tradició canonical, generalitzada per una prescripció de la legislació carolíngia promulgada a Aquisgrà l'any 816, que fou incorporada, l'any 818-819, per sant Benet d'Aniana a la seva praxi renovadora de la regla benedictina, tot prescrivint: *Ut ad capitulum primitus martyrologium legatur et dicatur versus, deinde regula aut omelia quaelibet legatur, deinde Tu autem domine dicatur*.⁹

Com ja va constatar dom Edmond Martène en descriure i diferenciar els diversos elements de l'*officium capituli*, els diumenges i alguns dies festius la lectura de la regla hi era substituïda per la lectura d'una breu homilia sobre la perícopa evangelica de la missa del dia.¹⁰ Amb aquesta finalitat alguns llibres per a l'ofici del capítol presenten una sèrie de curtes homilies evangèliques encapçalades pels primers mots de l'evangeli de la missa del dia, semblants a les homilies per al tercer nocturn de matines. En alguns manuscrits, especialment dels segles XI i XIII, sovint van precedides per rúbriques genèriques o bé inexactes —com ara *Incipit textus evangeliorum per anni circulum* o bé *lectiones evangeliorum per totum anni circulum dominicis diebus legendis*— que han demostrat ser un veritable parany no solament en l'anàlisi i en la descripció codicològiques.

Atès, però, que aquestes sèries d'homilies capitulars no poden ser qualificades pròpiament d'homiliaris, Hugo Ehrensberger —a partir de l'expressió *lectiones capitulares*, que manlevà a un llibre fragmentari per al capítol (Biblioteca Vaticana, ms. llatí 5419, f. 33) copiat al segle XII per a les monges benedictines de Sant Llorenç de Benevento— començà d'anomenar-les, molt encertadament, *homeliae capitulares*.¹¹ D'aquesta manera hom les distingia, d'una banda, de les sèries de *lectiones evangelio-*

9. *Corpus consuetudinarum monasticarum*, vol. 1, Siegburg, 1963, p. 480 i 532.

10. *De antiquis monachorum ritibus*, Lió, 1690, p. 60. El llibre per a l'ofici del capítol de Saint-Germain-des-Près citat per dom Edmond Martène, sembla que cal identificar-lo amb el manuscrit de París, Bibliothèque Nationale de France, Lat. 12833. Al cap de les homilies capitulars (f. 87) hi ha la rúbrica: *In diebus dominicis festis semiduplicibus et supra feriis quattuor temporum adventus quarta feria et sexta ac vigiliis Nativitatis et Pentecostes feriis quoque octavarum pasche necnon Pentecostes, post lectionem martyrologii legitur de evangelio; ceteris autem diebus de Regula. Dominicis autem diebus in quibus fit de aliquo sancto vel octavarum die sive octava non de domenica sed festo vel octava legendum est*.

11. H. EHRENSBERGER, *Libri liturgici Bibliothecae Apostolicae Vaticanae manu scripti*, Friburg de Brisgòvia, 1907, p. 159-189, i p. 54, núm. 9. És la nomenclatura adoptada per K. GAMBER, *Codices liturgici latini antiquiores. Supplementum*, Friburg, 1988, p. 159, la qual ja havia estat utilitzada per altres autors. H. BARRÉ, «Un recueil bénéventain d'homélies capitulaires, du XIIe siècle, dans le manuscrit Vatican latin 5419», a *Ephemerides Liturgicae*, 94 (1980), p. 460. R. ÉTAIX, «Quelques homéliaires de la région catalane», a *Recherches Augustiniennes*, vol. 16, París, 1981, p. 379. R. ÉTAIX, «Les homélies capitulaires», a *Le Codex Guta-Sintram. Manuscrit 37 de la Bibliothèque du Grand Séminaire de Strasbourg*, vol. 1, Lucerna-Strasbourg, 1982.

rum, que es troben en altres llibres per al capítol i que hi tenien un funció similar,¹² i, d'altra banda, de les *capitula ad absolutionem capituli*, que ja trobem a mitjan segle XIII especialment en els llibres litúrgics romanofranciscans,¹³ i en els seus derivats, i que són el precedent de la *lectio brevis* escripturística amb què el breviari romà clouria l'ofici del capítol en unir-lo al de prima.¹⁴

Fins ara, les sèries d'*homelieae capitulares* no han estat gaire estudiades.¹⁵ Hi ha ajudat la seva manca de tipificació i l'assimilació a les simples *lectiones evangeliorum* en les descripcions codicològiques, fins i tot modernes. Però, segurament, la causa decisiva ha estat el seu caràcter breu, juntament amb la suposada dependència d'aquestes homilies del respectiu homiliari utilitzat en l'ofici nocturn.

L'exigüitat d'aquestes homilies, val a dir-ho, no solament les fa poc atractives a l'investigador; sinó que també sovint hi afegeix el treball d'una laboriosa identificació, atès que, sovint, per tal d'expressar breument una idea, aquests textos estan formats per paràgrafs o frases manllevades al cos d'un tractat patristic o bé d'una homilia patristica o carolíngia. Més encara; de vegades, quan responen simplement a l'incipit d'una homilia, poden resultar inexpressives i produir, de bell antuvi, la sensació de trobar-se davant d'un text rar o molt estrany quan, de fet, no ho és.¹⁶ Aquesta mateixa exigüitat ha engendrat també la consideració que les homilies que trobem en els manuscrits del *liber capituli* podrien

12. Les *lectiones evangeliorum* semblen més aviat característiques de la tradició canonical. El llibre per a l'ofici del capítol dels canonges regulars de Saint-Victor de París (París, Bibliothèque Nationale de France, ms. Lat. 14673, copiat al segle XV), que duu les *lectiones evangeliorum* (f. 148v-165v), en el costumari (*liber ordinis*) que l'encapçala llegim respecte de l'ofici del capítol i concretament de la lectura de l'evangeli: «data ab abbate benedictione lectio legeretur de regula. Si festum novem lectionum fuerit pronuntiabitur evangelium quod ad missam legendum est. Similiter fiat in septimana pasche et pentecosten» (f. 28v).
13. S. J. P. VAN DIJK, *Sources of the modern roman liturgy*, Leiden, 1963, vol. 1, p. 182, i vol. 2, p. 19 i 51-52. Aquesta sèrie romanofranciscana es retroba també, al segle XIII, en el llibre per al capítol del convent de franciscans de Pontoise, prop de París (Biblioteca Vaticana, ms. Reg. Lat. 429, f. 86).
14. P. SCHEPENS, «L'office du chapitre à Prime», a *Recherches de Science Religieuse*, 11 (1921), p. 222-227; H. EHRENSBERGER, *Bibliotheca liturgica manuscripta*, Karlsruhe, 1889, p. 36-37.
15. Cf. B. ALBERS, «Eine Homiliensammlung Benedikts von Aniane?», a *Studien und Mittheilungen aus dem Geschichte der Benediktinerordens*, 32 (1911), p. 579-591, amb atribució i datació errònies del manuscrit estudiat, tal com ha constatat R. ÉTAIX, «Un florilège ascétique attribué indument a saint Benoît d'Aniane», a *Revue Bénédictine*, 88 (1978), p. 248; H. BARRÉ, «Un recueil bénéventain d'homélies capitulaires, du XIIe siècle, dans le manuscrit Vatican latin 5419», a *Ephemerides Liturgicae*, 94 (1980), p. 460-481; R. ÉTAIX, «Quelques homéliaires de la région catalane», a *Recherches Augustiniennes*, vol. 16, París, 1981, p. 378-387; R. ÉTAIX, «Les homélies capitulaires», a *Le Codex Guta-Sintram. Manuscrit 37 de la Bibliothèque du Grand Séminaire de Strasbourg*, vol. 1, Lucerna-Strasbourg, 1982, p. 167.
16. J.-L. LEMAÎTRE, «Liber Capituli», p. 638, treu, per exemple, a col·locació una homilia capitular de Saint-Martial de Limoges (París, Bibliothèque Nationale de France, ms. Lat. 5243, copiat a principis del segle XII) sense adonar-se que es tracta de l'inici de l'homilia 38 de sant Gregori el Gran (PL 76, col. 1282).

no ser més que referències als textos sencers que caldria cercar en altres llibres litúrgics. Aquesta és una altra suposició que caldria demostrar àmpliament, tant més que la brevetat de les *homelieae capitulares* sembla proporcionada, justament, a la llargada de la secció o capítol de la regla, la lectura de la qual substituïa els diumenges i festes.¹⁷ Tanmateix, si aquestes *homelieae capitulares* fossin realment manllevades a l'homilia per al tercer nocturn de l'ofici de matines —cosa que les convertiria en una curiosa iteració—, això no llevaria interès a moltes sèries, atès que, si fos així, aleshores serien un mitjà d'aproximació al corresponent homiliari nocturn, especialment quan aquest ens és mal conegut o simplement no ens ha pervingut.

Si fos realment així, aquest seria el cas del monestir de Sant Ponç de Tomeres, del qual no s'ha conservat cap llibre de l'ofici, ni un simple breviari útil com el que veié dom Edmond Martène, el qual, després de descriure llargament el contingut del *Missale ad usum religiosorum inclyti Pontiani capituli*, imprès a Lió l'any 1533, escriu: «nous avons trouvé un bréviaire qui est conforme au Missel, ou il ny a ni commencement ni fin. Aux offices de douze leçons il y a 6 psaumes au premier nocturne, autant au 2, et 4 cantiques au 3 nocturne; lev[angile] entier pour dousieme leçon».¹⁸

ELEMENTS I CARACTERÍSTIQUES PROCEDENTS DE LA TRADICIÓ CATALANONARBONESA

En el llibre per a l'ofici del capítol de Sant Ponç de Tomeres les *homelieae capitulares* ocupen els folis 26 a 54v del manuscrit de París, Bibliothèque Nationale de France, Lat. 5259. Com s'esdevé amb molts altres manuscrits per a l'*officium capituli*, no hi porten cap títol ni rúbrica, i per això les descripcions codicològiques les han anomenades, impròpiament, *rubriques des évangiles*,¹⁹ *leçons des évangiles*²⁰ i *lectionnaire*,²¹ i, darrerament, *capitules de prime*.²² Malauradament, aquesta darrera denominació també resulta desafortunada, tant si s'aplica a les *homelieae capitulares*, com a les sèries de *lectiones evangeliorum*, fins i tot si es considera l'ofici del capítol unit ja al de prima, atès que l'únic i veritable ca-

17. H. BARRÉ, «Un recueil bénéventain d'homélies capitulaires», p. 462.

18. París, Bibliothèque Nationale de France, ms. fr. 22879, f. 206.

19. A. MOLINIER, *Les obituaires français au moyen âge*, p. 273, núm. 610.

20. J.-L. LEMAÎTRE, *Repertoire des documents nécrologiques français* (Recueil des historiens de la France, Obituaires, 7), París, 1980, vol. 2. p. 1289, núm. 3052.

21. J.-L. LEMAÎTRE, «Les obituaires des chapitres cathédraux au Moyen Age», p. 125.

22. J.-L. LEMAÎTRE, «La commémoration des défunts à Saint-Pons-de-Thomières», p. 78, les anomena *péricopes évangéliques*. J.-L. LEMAÎTRE, «Martyrologes et culte des saints en Languedoc», p. 69, les anomena simplement *capitules de prime*, tal com ho fa també (p. 72) amb les *homelieae capitulares* del llibre per al capítol del monestir de Sant Guillem del Desert (Gellona).

pitulum de prima per a tot l'any era el verset de la primera carta a Timoteu, *Regi saeculorum* (1Tm 17).

En el manuscrit de Tomeres les homilies van encapçalades amb el corresponent incipit o lema evangèlic, i n'hi ha d'assignades a tots els diumenges de l'any i a les festes anyals, amb les octaves de Pasqua i de Pentecosta, (1-76) i al santoral festiu del monestir (77-155). Tanmateix, el nombre real és només decentvint-i-tres homilies —setanta-sis per al cicle temporal i setanta-nou per al santoral— a causa de les remissions en el santoral, especialment en els mesos de novembre i de desembre. Les corresponents al cicle temporal comencen el diumenge I d'Advent i acaben amb la dominica xxvi després de Pentecosta perquè, per error, no ha estat computada l'homilia núm. 68, i la numeració salta del diumenge XXI (núm. 72) al xxiii (núm. 73). Les del cicle santoral s'inicien el dia del protomàrtir sant Esteve (26-XII) i es clouen el dia de l'apòstol sant Tomàs (21-XII).

El santoral més propi hi està constituït, a més de les dues festes de sant Benet (núm. 93, 111), per les de sant Ponç de Cimiez —màrtir titular del monestir— amb la corresponent octava (núm. 98, 100) i la commemoració d'un trasllat de les seves relíquies (núm. 102), i també per les festes de sant Samsó, bisbe de Dol, que té octava (núm. 116, 118), i de les germanes màrtirs Nunilo i Alodia (núm. 139). La resta del santoral, potser influenciat pel del monestir matriu de Sant Geraud d'Orlhac (Alvèrnia), reflecteix el santoral de la regions circumdants així com, especialment, el característic dels llibres litúrgics catalanonarbonesos: sant Vicenç (núm. 83); sant Tirs (núm. 85); santa Eulàlia de Barcelona (núm. 83); sant Guillem, duc de Septimània i monjo de Gellona (núm. 103); sant Victor de Marsella (núm. 113); sant Gil (núm. 126); sant Antoni, màrtir a Pamiers (núm. 127); sant Salvi, bisbe d'Albi (núm. 130); santa Fe d'Agen (núm. 135); sant Geraud comte d'Orlhac (Aurillac) (núm. 137); sant Brici, bisbe de Tours (núm. 145); sant Anjà, bisbe d'Orleans (núm. 146); santa Eulàlia de Mèrida (núm. 152), i sant Pau de Narbona (núm. 153).

Per a l'anàlisi comparativa d'aquestes homilies capitulars amb les peces i característiques de l'homiliari de l'ofici catalanonarbonès em serviré només d'algunes fonts representatives de l'àrea geogràfica, les sigles de les quals són aquestes:

G = París, Bib. Nationale de France, ms. Lat. 3806. Homiliari estival de l'ofici de Girona-Vilabertran.²³ Segle xi.

Gb3 = Girona, Arxiu Capitular, ms. 125. Breviari de Girona. Any 1339.

HG = Girona, Museu Diocesà, núm. 44. Homiliari.²⁴ Segle xi.²

23. Ed. R. ÉTAIX, «Quelques homéliaires de la région catalane», p. 371-377; *Homéliaires patristiques latins*, Paris, 1994, p. 491-497.

24. Ed. R. ÉTAIX, «L'homélaire conservé au Museo Diocesano de Gerona», a *Analecta Sacra Tarraconensia*, 34 (1961), p. 47-55; *Homéliaires patristiques latins*, p. 417-425.

- LG = [*Breviarium ad usum sacri et deuoti monasterii Crasse*],²⁵ monestir de Santa Maria de Lagrassa, Jean de Guerlins, 1513.
- P-2 = París, Bib. Nationale de France, ms. Lat. 5302. Homiliari de l'ofici.²⁶ Segle XI.
- P-4 = París, Bib. Nationale de France, ms. Lat. 5304. Homiliari de l'ofici.²⁷ Segle XI.
- PD = Homiliari de Pau Diaca.²⁸
- SA = [*Breviarium secundum consuetudinem ecclesie monasterii Beate Marie ville Celsone*], Saragossa, J. Coci, 1514.
- SC = Barcelona, Arxiu de la Corona d'Aragó, ms. Sant Cugat 22 f. 165-173: *Homelie capitulares* de Sant Llorenç del Munt.²⁹ Segle XI².
- SR = Solsona, Arxiu Diocesà. Leccionari santoral de Serrateix.³⁰ Segle XIII.¹
- T = Tarragona, Bib. pública, ms. 139. Homiliari de l'ofici.³¹ Segle XII.
- Vb1 = Vic, Arxiu i Biblioteca Episcopal, ms. 80. Breviari de Vic. Segle XIV.¹

A partir de la identificació del conjunt dels textos homilètics del manuscrit de Sant Ponç de Tomeres, s'entreveuen, ja d'entrada, tres grans blocs de procedències: quaranta-una peces que podrien provenir, encara que no necessàriament, d'un homiliari del tipus Pau Diaca; vint-i-cinc peces d'un homiliari amb textos de Luculenci, i divuit peces procedents d'un homiliari carolingi del tipus anomenat *bavarès*.³² És, però, a través de la utilització i de la presència de les homilies de Luculenci que hom palesa un dels trets significatius i característics d'aquesta sèrie d'*homelie capitulares* de Sant Ponç de Tomeres, és a dir, la seva relació amb un homiliari per a l'ofici diví de tipus catalanonarbonès.

En aquest tipus d'homiliari, l'homiliari carolingi de Luculenci hi és particularment utilitzat en els diumenges després de Pentecosta, juntament i indistintament amb homilies de la recensió francocatalana de l'homiliari carolingi de Liverani, com ho exemplifiquen l'homiliari T

25. Ed. F. X. ALTÉS I AGUILÓ, «El breviari del monestir de Lagrassa imprès l'any 1513. i el seu homiliari catalanoarbonès», a *Miscel·lània Litúrgica Catalana*, vol. VIII, Barcelona, 1997, p. 85-99.

26. Ed. R. ÉTAIX, «Quelques homéliaires de la région catalane», p. 334-349; *Homéliaires patristiques latins*, p. 454-469.

27. Ed. R. ÉTAIX, «Quelques homéliaires de la région catalane», p. 359-370; *Homéliaires patristiques latins*, p. 479-490.

28. Ed. R. GRÉGOIRE, *Homéliaires liturgiques médiévaux*, Spoleto, 1980, p. 422-478.

29. Ed. R. ÉTAIX, «Quelques homéliaires de la région catalane», p. 378-387; *Homéliaires patristiques latins*, p. 498-507.

30. Ed. F. X. ALTÉS I AGUILÓ, «El leccionari i col·lectari santoral de Santa Maria de Serrateix», a *Miscel·lània Litúrgica Catalana*, vol. X, Barcelona, 2001, p. 211-293.

31. Ed. R. ÉTAIX, «Quelques homéliaires de la région catalane», p. 359-370; *Homéliaires patristiques latins*, p. 479-490.

32. H. BARRÉ, *Les homéliaires carolingiens de l'école d'Auxerre*, Ciutat del Vaticà, 1962, p. 26-27 i índexs.

—que utilitza la recensió francocatalana de Liverani en els diumenges de v a ix, i les homilies de Luculenci per als diumenges x a xii— o bé la tradició reflectida en el breviari imprès per a la canònica de Santa Maria de Solsona (SA), el qual se serveix de les homilies de Luculenci per a comentar les epístoles dominicals, mentre que per a les homilies evangèliques recorre a la recensió francocatalana de Liverani.

Aquest ús alternatiu sembla estar en part condicionat pel tipus d'evangelari que segueix cada homiliari. El manuscrit de Sant Ponç de Tomeres, que segueix justament el mateix tipus d'evangelari que l'homiliari de Luculenci, en els diumenges del cicle postpentecostal només se'n separa, pròpiament, en les homilies per als diumenges xviii, xxii i xxiii després de Pentecosta (núm. 69, 73 i 74). El recurs que fa a les homilies de sant Gregori el Gran en els diumenges ii-iv, xi i xx-xxi (núm. 52-54, 61 i 71-72) sembla propi dels homiliaris que utilitzen en la *pars aestivalis* la recensió francocatalana de l'homiliari de Liverani.³³

També entre altres homilies corresponents al temps estival, concretament en les del temps pasqual, hi retrobem homilies de Luculenci, aquestes assignades al dimecres i al divendres de l'octava de pasqua (nn. 30 i 33) i al tercer diumenge de Pasqua (núm. 37). En l'octava de Pasqua la resta de peces són manllevades a les homilies de sant Gregori el Gran, tal com ho fan l'homiliari catalanonarbonès de Girona-Vilabertran (G 5, 9 i 11), el nord-català P-4, 161-164 i el breviari del monestir de Lagrassa (LG 85-90). Aquesta utilització mixta de textos de Luculenci i de Gregori el Gran que el manuscrit de Tomeres fa durant l'octava pasqual la trobem testimoniada també a Catalunya,³⁴ però no el recurs a Luculenci en els diumenges de Pasqua. Tanmateix —malgrat la penúria de testimonis litúrgics procedents de la Catalunya Nord—, resulta funcionalment i geogràficament molt suggeridor que, no lluny de Tomeres, el breviari del monestir benedictí de Santa Maria de Lagrassa (LG 92-94 i 99) utilitzi en alguns diumenges de Pasqua justament l'homiliari de Liverani, que, com ja he assenyalat, és l'homiliari alternatiu al de Luculenci.

Pel que fa a les peces corresponents al cicle hivernal, del cicle d'advent no podem dir res del cert, atès que la tradició catalana hi utilitza també Pau Diaca. D'entrada semblaria que ens trobem en el mateix cas amb la sèrie de diumenges després d'Epifania, però semblen indicar el contrari les homilies dels diumenges cinquè i sisè. Efectivament, en el cinquè diumenge després d'Epifania (núm. 16) hi trobem assignada una homilia de Luculenci, que retrobem en els breviaris de Girona (Gb3) i en el de la canònica de Santa Maria de Solsona (SA, f. 176v), bé que en

33. F. X. ALTÉS I AGUILÓ, «La "pars aestivalis" de l'homiliari de l'ofici catalanonarbonès», a *Miscel·lània Litúrgica Catalana*, vol. VII, Barcelona, 1996, p. 122 i 126-131; F. X. ALTÉS I AGUILÓ, «El breviari del monestir de Lagrassa», p. 104.

34. J. LEMARIÉ, «Deux fragments d'homélieux conservés aux archives capitulaires de Vich, témoins de sermons pseudo-augustiniens et du commentaire de Luculentius sur les Évangiles», a *Revue des Études Augustiniennes*, 25 (1979), p. 90-91 i 97-101.

aquests està assignada al quart i cinquè diumenge a causa de la seqüència de l'evangelari. Però encara n'hi ha més. L'homilia per al diumenge sisè després d'Epifania (núm. 17) ha estat versemblantment manllevada al dissabte de cendra de l'homiliari quaresmal utilitzat en els homiliaris catalanonarbonesos (HG 21; LG 37; P-2, 115),³⁵ a fi de dotar d'homilia aquest darrer diumenge d'Epifania, sovint coix i amb remissions en molts homiliaris i breviaris.

La versemblança d'aquesta dependència respecte a la tradició catalanonarbonesa la confirmen, de retop, les homilies quaresmals de Sant Ponç de Tomeres (núm. 18-24). Aparentment, hom podria creure que segueixen fonamentalment un homiliari del tipus Pau Diaca, llevat de les homilies corresponents als diumenges segon i quart (núm. 22 i 24), que serien una excepció; però si hom compara el conjunt amb l'homiliari utilitzat en la tradició catalanonarbonesa, resulta evident que hi és subjacent. Efectivament, malgrat la coincidència de fons amb l'homiliari de Pau Diaca, aquests dos diumenges, segon i quart, són els únics per als quals alguns llibres de tradició catalanonarbonesa presenten les mateixes peces alternatives. L'homilia per al segon diumenge de quaresma (núm. 22) és un text relativament rar, que es retroba, exactament amb la mateixa llargada, en el brevari del monestir de Santa Maria de Lagrassa (LG 46), en els de Girona (Gb3) i també de Vic (Vb1). En aquest darrer, però, el text està atribuït a sant Joan Crisòstom i va encapçalat amb aquest incipit potser propi:³⁶ *Intelligite fratres karissimi quid de ipsa muliere scriptum est, quod Matheus euangelista nobis refert. Consideremus in quibus ait: Et inde transiens Ihesus venit in partes Thiri et Sidonis. Et ecce mulier chanaanica. Mirare euangelistam. Ecce mulier, caput peccati, arma diaboli, expulsio paradisi ... .. et carnis naturam confitetur dicens: miserere mei filii david* (f. 99-99v). Pel que fa a l'homilia per al quart diumenge de quaresma (núm. 24), la retrobem no solament en l'homiliari de Girona (HG 43), sinó també en un dels pocs homiliaris catalanonarbonesos del nord del Pirineus, el manuscrit P-2, 137, provinent de Sant Nazari de Carcassona.³⁷

Si, finalment, analitzem el santoral, hi trobarem sis homilies manllevades a l'homiliari carolingi de Luculenci. Una al comú de màrtirs (núm. 91) i cinc (núm. 77, 78, 105, 120, 125) al santoral propi, cosa que suposa l'assumpció de la meitat dels textos del santoral representat en l'homiliari de Luculenci.³⁸ La primera homilia és la del protomàrtir sant Esteve (núm. 77), que veiem també utilitzada per l'homiliari P-4, 19, que és un

35. Vegeu també la taula de F. X. ALTÉS I AGUILÓ, «El brevari del monestir de Lagrassa», p. 101-102.

36. No figura en l'edició d'aquest text publicada en la *Bibliotheca Casinensis. Florilegium Casinense*, vol. 3, Monte Casino, 1877, p. 67.

37. R. ÉTAIX, «Quelques homéliaires de la région catalane», p. 334-335. *Manuscrits enluminés de la Péninsule Ibérique*, París, 1982, p. 45.

38. J. LEMARIÉ, «La collection carolingienne de Luculentius restituée par les deux codices Madrid, Real Academia de la Historia Aemil. 17 et 21», a *Sacris Erudiri*, 27 (1984).

manuscrit català o nordcatalà,³⁹ que presenta per al temps nadalenc unes altres peces emparentades amb les homilies de Luculenci (P-4, 24 i 32), mentre que la resta d'homilies provinents de l'homiliari de Luculenci estan mal representades en els llibres litúrgics de Catalunya, que semblen preferir les de l'homiliari carolingi de Liverani. A part d'aquestes homilies, entre les de la resta del santoral n'hi ha, tanmateix, una de molt característica, que palesa novament la tradició catalanonarbonesa. Es tracta del centó sobre la genealogia de Jesús, que constitueix l'homilia per a la festa de la Nativitat de la Mare de Déu (núm. 128) i que retrobem a Sant Llorenç del Munt (SC 69), en el breuari de Santa Maria de Lagrassa (LG), en el leccionari santoral de Serrateix (SR 133), i en la tradició catedralícia de Girona (Gb3). Podria estranyar que Tomeres no dugui l'homilia de Cromaci d'Aquileia, característica de la tradició catalanonarbonesa per al dia de Tots Sants (Gb3; LG; SC 72; SR 188). La causa és la diferència d'homiliari, però Tomeres l'aprofita per a una festa pròxima (núm. 136).

Entre les fonts reflectides en altres homilies del santoral és remarcable la presència de peces provinents de l'homiliari carolingi anomenat *bavarès*.⁴⁰ Aquestes homilies no semblen gaire abundoses en els manuscrits catalanonarbonesos, que, d'altra banda, utilitzen gairebé sempre les mateixes. Per això en aquest punt resulta significatiu que una de les dues peces bavareses del santoral comunes al manuscrit de Tomeres (núm. 84, 100) i al llibre per a l'ofici del capítol del monestir de Sant Llorenç del Munt (SC 58, 62) sigui justament l'homilia per a la festa de sant Ponç (SC 58), atesa l'exigüitat del santoral d'aquest darrer manuscrit, que només porta tres festes clarament locals (sant Ponç, la dedicació de l'església monacal i sant Llorenç), i fins i tot ignora la de Sant Cugat, titular del veí monestir de sant Cugat del Vallès, on possiblement fou copiat el manuscrit i al qual Sant Llorenç del Munt seria unit l'any 1098. L'altra homilia bavaresa (núm. 84) i SC 62 es retroba en l'homiliari nordcatalà P-2, 92, en el de Serrateix (SR 27) i en els breuaris de Girona i Vic (Gb1; Vb1).

La presència de l'homilia per a la festa de sant Ponç en el llibre per a l'ofici del capítol de Sant Llorenç del Munt fa de mal atribuir-la a una simple coincidència, i potser més aviat caldria relacionar-la amb el model comú catalanonarbonès, llevat que es tracti d'un reflex de la influència congregacional exercida per Sant Ponç de Tomeres a Catalunya, i que fou efectiva sobre el monestir de Sant Llorenç del Munt almenys des de l'any 1087 fins a 1097, tal com ho havia estat precedentment sobre el monestir de Sant Benet de Bages els anys 1075-1108, i ho seria els anys

39. R. ÉTAIX, «Quelques homéiaires de la région catalane», p. 350-351. *Manuscrits enluminés de la Péninsule Ibérique*, p. 30, núm. 35.

40. H. BARRÉ, *Les homéiaires carolingiens de l'école d'Auxerre*, Ciutat del Vaticà, 1962, p. 26-27 i índexs.

1089-1098 a Sant Cugat del Vallès.⁴¹ Aquesta darrera possibilitat, és a dir, una influència de tipus litúrgic, codicològicament no és descartable, atès que, contràriament a la datació global que hom ha donat al còdex de Sant Llorenç del Munt,⁴² les *homeliae capitulares* hi formen dos quaderns, provinents d'un manuscrit independent que fou copiat durant la segona meitat del segle XI, tal com d'altra banda ho confirma la presència de l'homilia corresponent a la festa anual de la dedicació de l'església monacal, que sabem que tingué lloc el 24 de juny de 1064,⁴³ data a la qual ha de ser necessàriament posterior el manuscrit de les *homiliae capitulares*.

Sigui el que en sigui, al capdavall, el que resulta evident a partir de les fonts identificades és que en el rerefons de la sèrie d'homilies capitulars de Tomeres hi ha presència d'un homiliari de l'ofici catalanonarbonès, la influència del qual, possiblement, és més àmplia que la que he assenyalat, però no sempre suficientment distingible per la seva coincidència amb l'homiliari de Pau Diaca, especialment pel que fa a les homilies de sant Gregori el Gran i de sant Beda.⁴⁴ Tot i que resta per conèixer-ne la via de penetració, és evident que la implantació geogràfica del monestir en la perifèria de la diòcesi i de la província eclesiàstica narbonesa l'explicaria suficientment; tant més que aquest tipus d'homiliari era utilitzat a l'abadia de Santa Maria de Lagrassa, i qui sap si també a la de Caunes, d'on prové l'únic exemplar conegut del seu breviari.⁴⁵ L'antiguitat de la fundació de Tomeres també afavoreix, en principi, la tesi geogràfica. D'altra banda, no hi ha elements per suposar cap influència derivada de la presència de la casa comtal de Barcelona en el Lluenguadoc, tal com la palesa el necrologi de Tomeres,⁴⁶ ni en el fet que n'hagués estat monjo Sanç Berenguer, germà del comte Ramon Berenguer I, que fou prior tomerenc de Sant Benet de Bages i de Sant Llorenç del Munt; i és encara menys probable una influència per via de la casa reial aragonesa al cap de la qual arribà Ramir II (1134-1157), que també n'havia es-

41. F. SOLÀ I MORETA, *El monestir de Sant Benet de Bages*, Manresa, 1955, p. 80-83; A. MUNDÓ, «Moissac, Cluny et les mouvements monastiques de l'Est des Pyrénées du Xe au XIIe siècle», a *Moissac et l'Occident au XIe siècle*, Tolosa, 1964, p. 244-245; J. BAUCELLS I REIG, «Questions sobre l'exempció episcopal d'alguns priorats de Barcelona- diòcesi (s. XIV) i del monestir de Sant Cugat del Vallès (s. XI a XIV)», a *l Col·loqui del monaquisme català*, vol. 1, Santes Creus, 1967, p. 32-35. P. PUIG I ULTRELL, *El monestir de Sant Llorenç del Munt sobre Terrassa. Diplomataris dels segles X i XI*, vol. 1, Barcelona, 1995, p.

42. R. ÉTAIX, «Quelques homéliaires de la région catalane», p. 379, nota 36.

43. R. ORDEIG I MATA, *Les dotalies de les esglésies de Catalunya (segles IX-XII)*, vol. 2/2, Vic, 1997, núm. 217.

44. A les seves obres pertanyen trenta-set de les quaranta-una peces coincidents amb l'homiliari de Pau Diaca. D'altra banda, els homiliaris catalanonarbonesos fan recurs sovintejat a aquests autors tal com ja assenyalà R. ÉTAIX, «Quelques homéliaires de la région catalane», p. 395-396.

45. F. X. ALTÉS, «El breviari del monestir de Lagrassa», p. 76-77 i 81.

46. J.-L. LEMAÎTRE, «La commémoration des défunts à Saint-Pons-de-Thomières», p. 92-93.

tat monjo, i prior de San Pedro el Viejo d'Osca.⁴⁷ Les possibles petjades per aquesta via no deuen anar gaire més enllà que la introducció d'alguna festa, com per exemple la celebració de les germanes màrtirs aragoneses Nunilo i Alodia (núm. 139), que reflecteix, versemblantment, les relacions del monestir amb la casa reial d'Aragó.

EDICIÓ I IDENTIFICACIÓ DE LES *HOMELIAE CAPITULARES*

Tenint per cert que el lector interessat haurà resseguit l'epígraf anterior, ací, per tal de no enfarfegar excessivament les identifikacions, només assenyalo la tradició catalanonarbonesa en aquelles peces que no són comunes a l'homiliari de Pau Diaca.

Anàlisi del llibre per a *l'officium capituli* del monestir de Sant Ponç de Tomeres (París, Bibliothèque Nationale de France, ms. Lat. 5259, f. 26-54v):

1.- (f. 26) DOMINICA I^a IN ADVENTU DOMINI. *Erunt signa...* (Lc 21,25). Dominus ac redemptor noster... sonitus et maris fluctuum.

Gregorius Magnus, *Hom.* 1. PL 76, 1077; CCL 141, 5, l. 1-13 (= PD I,3).

2.- DOMINICA II^a IN ADVENTU DOMINI. *Cum audisset iohannes...* (Mt 11,2). Querendum nobis... si geste rei tempus et ordo pensatur.

Gregorius Magnus, *Hom.* 6. PL 76, 1095,1; CCL 141, 38, l. 1-11 (= PD I,5).

3.- (f. 26v) DOMINICA III^a. *Miserunt iudei...* (Jo 1,19). Ex huius nobis lectionis verbis... meruit veraciter obtinere.

Gregorius Magnus, *Hom.* 7. PL 76, 1099,1; CCL 141, 46, l. 1-11 (= PD I,8).

4.- DOMINICA IIII^a. *Anno quinto decimo...* (Lc 3,1). Redemptoris precursor... eius tempora designantur.

Gregorius Magnus, *Hom.* 20. PL 76, 1160,1; CCL 141, 154, l. 1-12 (= PD I,13).

5.- (f. 27) VIGILIE NATALIS DOMINI. *Cum esset desponsata...* (Mt 1,18). Matheus apostolus et evangelista nativitatem domini et salvatoris nostri Ihesu Christi..... inventa est in utero habens de spiritu sancto.

Homiliari bavarès, I,1 (ed. H. BARRÉ, *Les homéliaires carolingiens de l'école d'Auxerre*, Ciutat del Vaticà, 1962, p. 26).

6.- DIE NATALIS DOMINI. *In principio erat verbum...* (Jo 1,1). Quia temporalem mediatoris dei... declarat dicens: Et verbum erat apud deum

Beda Venerabilis, *Hom.* I,8. PL 94,38; CCL 122, p. 52, l. 1-27 (= PD I,26).

47. En el necrologi (f. 120v) Ramir II és incrit el 16 d'agost com a monjo: *XVII kalendas septembris: Obiit Rainimirus monachus et rex Aragonum*. Al marge del full, afectat un xic pel guillotinat, hom l'ha representat com un rei amb corona, ceptre, calça fins al genoll i un gran escut al seu davant, al peu del qual hi ha cinc barres en color.

7.- (f. 27v) FERIA V^a POST INNOCENTUM. *Exiit edictum...* (Lc 2,1). Salvator noster, fratres karissimi, Dei filius coeternus et coequalis patri... qui angelis et homines unam fecit esse familiam.

Homiliari bavarès, I,2 (BARRÉ, p. 283).

8.- [—] *Pastores loquebantur ad invicem...* (Lc 2,15). Nato in bethleem... miserator et iustus dominus.

Beda Venerabilis, *Hom.* I,7. PL 94, 34; CCL 122, 46, l. 1-11 (= PD I,25).

9.- (f. 28) DOMINICA I^a POST NATALIS DOMINI. *Erat Ioseph et Maria...* (Lc 2,33). Lectio sancti evangelii que nunc lecta est, fratres karissimi, manifeste... quia nutricius erat domini salvatoris.

Homiliari bavarès, I,8 (BARRÉ, p. 278).

10.- OCTABAS NATALIS DOMINI. *Postquam consumati sunt...* (Lc 2,21). Sanctam venerandamque... priusquam in utero conciperetur

Beda Venerabilis, *Hom.* I,11. PL 94, 53; CCL 122, 73, l. 1-13 (= PD I,40).

11.- DOMINICA I^a POST EPIPHANIA. *Cum factus esset Ihesus...* (Lc 2,42). Aperta nobis est, fratres karissimi, evangelii lectio... nostre fragilitatis infirma descenderet.

Beda Venerabilis, *Hom.* I,19. PL 94, 63; CCL 122, 134, l. 1-13 (= PD I,59).

12.- (f. 29) OCTABAS EPIPHANIE. *Vidit Iohannes...* (Jo 1,29). Iohannes baptista et precursor domini salvatoris... et ab omni peccato immunis.

Beda Venerabilis, *Hom.* I,15. PL 94, 74; CCL 122, 105, l. 1-6 (= PD I,49).

13.- DOMINICA II^a POST EPIPHANIA. *Nuptie facte sunt...* (Jo 2,1). Quod dominus noster atque salvator... iniciis consecrare voluit.

Beda Venerabilis, *Hom.* I,14. PL 94, 68; CCL 122, 95, l. 1-9 (= PD I,60).

14.- (f. 29v) DOMINICA III^a POST EPIPHANIA. *Cum descendisset Ihesus de monte...* (Mt 8,1). Docente in monte domino... tardiores deorsum steterunt.

Origenes latinus, *Hom.* 6. PL 95, 1189 (= PD I,61).

15. — DOMINICA IIII^a POST EPIPHANIA. *Ascendente domino Ihesu in naviculam...* (Mt 8, 23). Ingrediente domino in naviculam... concinavit fluctus

Origenes latinus, *Hom.* 7. PL 95, 1196 (= PD I,64).

16.- (f. 30): DOMINICA V^a POST EPIPHANIA. *Respondens dominus ihesus dixit: Confiteor tibi pater ...* (Mt 11,25). Hoc in loco non dicit evangelista cui dominus respondisset, nec superius legimus ... a scribis et phariseis respondisse

Luculentius 29 (ed. J. LEMARIÉ, «La collection carolingienne de Luculentius restituée par les deux codices» Madrid, Real Academia de la Historia Aemil. 17 et 21, a *Sacris Erudiri*, 27 (1984), p. 221-371).

Gb3; SA.

- 17.- DOMINICA VI^a POST EPIPHANIA. *Cum sero esset factum...* (Mc 6,47). Labor discipulorum in remigando et contrarius eis ventus... ad tempus videretur.
Beda Venerabilis, *In Marcum*, II. PL 92, 196; CCL 120, 516, l. 1083-1091.
HG, 21; LG 37; P-2,115; Vb1.
- 18.- Dominica I^a in LXX^a. *Simile est regnum celorum homo...* (Mt 20,1). In explanatione sua multa ad loquendum... tot palmites misit.
Gregorius Magnus, *Hom.* 19. PL 76, 1154,1; CCL 141, 143, l. 1-12 (= PD I,69).
- 19.- DOMINICA II^a IN LX. *Cum turba plurima convenirent...* (Lc 8,4). Lectio sancti evangelii qua modo fratres audistis expositione non indiget... per semetipsum noluit explanare.
Gregorius Magnus, *Hom.* 15. PL 76, 1131,1; CCL 141, 104, l. 1-10 (= PD I,71).
- 20.- (f. 31) DOMINICA IN L^a. *Ecce ascendimus iherosolimam...* (Lc 18,31) Redemptor noster providens... facta solidarent.
Gregorius Magnus, *Hom.* 2. PL 76, 1082,1; CCL 141, 12, l. 1-8 (= PD I,73).
- 21.- DOMINICA IN XL^a. *Ductus est dominus in desertum...* (Mt 4,1). Dubitari a quibusdam... et alia facta pensamus.
Gregorius Magnus, *Hom.* 16. PL 76, 1135; CCL 141, 110, l. 1-10 (= PD I,76).
- 22.- (f. 31v) DOMINICA II^a IN XL. *Ecce mulier cananea a finibus illis...* (Mt 15,21). Miratur evangelista. Ecce mulier caput peccati, arma diaboli... miserere mei fili David.
Chrysostomus latinus, *Florilegium Cassinense*, vol. 3, p. 67, amb inici adaptat. Gb3; LG 46; Vb1 amb incipit propi.
- 23.- DOMINICA III^a. *Erat dominus Ihesus eiciens demonium...* (Lc 11,14). Démoniacus iste... evangeliste testantur.
Beda Venerabilis, *In Lucam* IV. CCL, 120, 231. l. 33-43 (= PD I,90).
- 24.- DOMINICA IIII^a IN QUADRAGESIMA. *Abiit dominus Ihesus trans mare galilee...* (Jo 6,1). Miracula que fecit dominus... cotidiana viluerant.
Augustinus Hipponensis, *Tract. In Iohannem* 24. PL 35,1592; CCL 36, 244, l. 1- 11.
HG 43; P-2, 137.
- 25.- (f. 32) DOMINICA V^a. *Quis ex vobis arguet me de peccato...* (Jo 8,46). Pensate rogo fratres karissimi mansuetudinem dei... propria largiri.
Gregorius Magnus, *Hom.* 18. PL 76, 1150; CCL 141, 136, l. 1-11 (= PD I,94).
- 26.- DOMINICA IN RAMIS PALMARUM. *Cum adpropinquasset dominus Ihesus iherosolimis et venisset bethfage...* (Mt 21,1). Mediator dei et hominum... ad montem oliveti.
Beda Venerabilis, *Hom.* II,3. PL 94,121; CCL 122, 206, 200, l. 1-21 (= PD I,97).

27.- SABBATO SANCTO VIGILIA PASCHE. *Verpere sabbati que lucescit in prima sabbati...* (Mt 28,1). Quod in lectione evangelica dictum est... ad vesperam servaretur.

Beda Venerabilis, *Hom.* I,7. PL 94,134; CCL 122, 225, l. 26 (= PD II,2, post initium) amb explicit adaptat.

28.- DOMINICA IN PASCHA. *Maria magdalene et maria iacobi...* (Mc 16,1). Audistis fratres karissimi quod sancte mulieres... aromatibus venimus.

Gregorius Magnus, *Hom.* 21. PL 76, 1170; CCL 141, l. 17-26 (= PD II, 5 post initium).

29.- FERIA II^a. *Duo ex discipulis...* (Lc 24,13). Lectionis ergo evangelice summatum sensum... et tamen quis esset non ostendebat.

Gregorius Magnus, *Hom.* 23. PL 76, 1135; CCL 141, 193, l. 3-13 (= PD II,9 post initium).

30.- (f. 33v): FERIA III^a *Stetit dominus Ihesus in medio discipulorum ...* (Lc 24,36). Queri etenim potest quomodo corpus dominicum verum fuit ... triumphatus est mundus

Luculentius 55 post initium (ed. LEMARIÉ).

31.- FERIA IIII^a. *Manifestavit se iterum dominus...* (Jo 21,1). Lectio sancti evangelii que modo in vestris auribus lecta... culpa non fuit.

Gregorius Magnus, *Hom.* 24. PL 76, 1184; CCL 141, 197, l. 1-9 (= PD II,11).

32.- (f. 34) FERIA V^a. *Maria stabat ad monumentum plorans...* (Jo 20,11). Maria magdalene... dixerat crediderunt.

Gregorius Magnus, *Hom.* 25. PL 76,1189; CCL 141, 205, l. 1-8 (= PD II,12).

33.- FERIA VI^a. *Undecim discipuli in galilea abierunt...* (Mt 28,16). Non dicit evangelista in quem montem ... a mortuis resurrexit

Luculentius 61, ex corpore (ed. LEMARIÉ, p. 306, l. 26-30).

Vb1.

34.- SABBATO. *Una sabbati maria magdalene...* (Jo 20,1). Lectio sancti evangelii, quam modo, fratres audistis valde in superficie... furatum credidit.

Gregorius Magnus, *Hom.* 22. PL 76, 1174; CCL 141, 181, l. 13-20.

G 11; Gb3; LG 90; Vb1.

35.- (f. 34v) DOMINICA I^a POST PASCHA. *Cum esset sero die illa una sabbatorum...* (Jo 20,19). Prima lectionis huius evangelice questio... facta mirabiliora

Gregorius Magnus, *Hom.* 26. PL 76, 1197; CCL 141, 218, l. 1-9 (= PD II,15).

36.- DOMINICA II^a POST PASCHA. *Ego sum pastor bonus...* (Jo 10,11). Audistis, fratres karissimi, ex lectione evangelica eruditionem vestram... carnis sive alimento saciaret.

Gregorius Magnus, *Hom.* 14. PL 76, 1127,1; CCL 141, 218, l. 1-9 (= PD II,20).

37.- (f. 35) DOMINICA III^a POST PASCHA. *Modicum iam non videbitis me ...* (Jo 16,16). Eadem nocte que dei filius ultimum convivium cum discipulis celebravit ... quod eum discipuli non viderunt

Luculentius 69 (ed. LEMARIÉ).

38.- DOMINICA IIII^a POST PASCHA. *Vado ad eum qui me missit...* (Jo 16,5). Cum dominus ihesus predixisset discipulis suis persecutiones... tunc venire non possent.

39.- (f. 35v) DOMINICA V^a POST PASCHA. *Amen amen dico vobis, si quid pecceritis...* (Jo 16,23). Nequaquam igitur dilectissimi petitur in nomine salvatoris... quem cogitat dum petit.

Beda Venerabilis, *In Iohannem*. PL 92, 865, amb incipit propi.

40.- IN ASCENSIONE DOMINI. *Novissime recumbentibus...* (Mt 16,14). Quod post resurrectione dominica discipuli tarde crediderunt... dubietatis vulnus amputavit.

Gregorius Magnus, *Hom.* 29. PL 76,1213; CCL 141, 244, l. 1-8 (= PD II,28)

41.- (f. 36) DOMINICA I^a POST ASCENSIONE DOMINI. *Cum venerit paraclitus que ego mittam vobis...* (Jo 15,26). In his que precedit hoc evangelii capitulum... Et possit impleri in omnem terram exivit sonus eorum.

Augustinus Hipponensis, *Tract. in Iohannem* 93. PL 35, 1864; CCL 36, 558, l. 1-

42.- OCTABAS ASCENSIONIS DOMINI. *Euntes in mundum universum...* (Mc 16,15). Potest etiam, dilectissimi, omnis creature nomine, omnis nationum gentium designari... recipiat ex nostra fide.

Gregorius Magnus, *Hom.* 29. PL 76, 1214; CCL 141, 246, l. 41-49 (= PD II,28 post initium); afegeix a l'incipit: dilectissimi.

43.- (f. 36v) SABBATO IN VIGILIA PENTECOSTEN. *Si diligitis me mandata mea servate...* (Jo 14,15). Quia vigiliis venture sollempnitatis de adventu spiritus sancti celebramus... paraclitum dabit nobis.

Homiliari bavarès, II,3 (BARRÉ, p. 326); homiliari de Mondsee 71 (ed. H. BARRÉ, p. 91).

44.- IN DIEM SANCTUM PENTECOSTEN. *Si quis diligit me sermonem meum servabit...* (Jo 14,23). Libet, fratres karissimi, evangelice verba lectionis sub brevitate transcurrere... si eum quem diligeret non haberet.

Gregorius Magnus, *Hom.* 30. PL 76, 1220,1; CCL 141, 256, l. 1-11 (= PD II,33).

45.- FERIA II^a. *Sic deus dilexit mundum...* (Jo 3,16). Unde notandum quod eodem de filio dei unigenito replicat... ut salvetur mundus per ipsum.

Beda Venerabilis, *In Ioannem*. PL 92,672.

46.- (f. 37) FERIA III^a POST PENTECOSTEN. *Amen amen dico vobis, qui non intrat...* (Jo 10,1). Hoc proverbium dicit eis ihesus. Illi autem non cognoverunt... fidei catholice in christum adhesit.

Beda Venerabilis, *In Ioannem*. PL 92,762.

47.- FERIA IIII^a. *Nemo potest venire ad me...* (Jo 6,44). Deus ac redemptor noster ait discipulis suis, ut audistis... non potest nisi volens.

Homiliari bavarès, II,7 (BARRÉ, p. 305).

48.- (f. 37v) FERIA V^a POST PENTECOSTEN. *Convocatis dominus ihesus duodecim discipulis...* (Lc 9,1). Fortasse enim, dilectissimi, nemo crederet hominibus illetratis... invisibilium pertraherent.

Hieronymus Stridon., *Hom.* 153. PL 95, 1341, afegeix: *dilectissimi*.

49.- FERIA VI^a. *Factum est in una dierum et ihesus sedebat docens...* (Lc 5,17). Ubi dominus sedens docuit quando scribis et phariseis consedentibus... venerat galileam.

Beda Venerabilis, *In Lucam* II. PL 92, 386; CCL 120, 119, l. 762-771.

G 40; Gb3; LG 108; SC 21;Vb1.

50.- (f. 38) SABBATO. *Exurgens dominus ihesus de sinagoga introivit in domum symonis...* (Lc 4,38). Si virum a demonio liberatum... et dimissit illam.

Beda Venerabilis, *In Lucam* II. PL 92, 380; CCL 120, 111, l. 446-458.

G 41; Gb3; LG 109; SC 22; Vb1.

51.- DOMINICA I^a POST PENTECOSTEN. *Erat homo ex phariseis...* (Jo 3,1). Videns namque iste nicodemus miracula que dominus faciebat... accepisse estimabat.

52.- (f. 38v) DOMINICA II^a POST PENTECOSTEN. *Homo quidam erat dives qui induebatur...* (Lc 16, 19). Quem, fratres karissimi, que dives iste qui induebatur purpura... et foras erumpit.

Gregorius Magnus, *Hom.* 40. PL 76, 1302; CCL 141, 394, l. 16-23.

G 43; LG 112; SC 5.

53.- DOMINICA III^a POST PENTECOSTEN. *Homo quidam fecit cenam magnam...* (Lc 14,16). Quis est iste homo nisi ille de quo per prophetam dicitur... decurrerunt.

Gregorius Magnus, *Hom.* 36. PL 76, 1266; CCL 141, 333, l. 33-42 (= PD II,38 post initium)

54.- DOMINICA III^a POST PENTECOSTEN. *Occurrerunt ad dominum ihesum publicani...* (Lc 15,1). Audistis in lectione evangelica, fratres mei, quia publicani et peccatores... quod zelo discipline.

Gregorius Magnus, *Hom.* 34. PL 76, 1246-1247; CCL 141, 300, l. 13-19 (= PD II,39 post initium).

55.- (f. 39): DOMINICA V^a POST PENTECOSTEN. *Estote misericordes ...* (Lc 6,36). Misericors est dominus enim pater noster, qui solem suum oriri ... non sciunt quod faciunt

Luculentius 91 post initium (ed. LEMARIÉ).

Vb1.

56.- DOMINICA VI^a POST PENTECOSTEN. *Cum turbe irruerent ad dominum ihesum ...* (Lc 5,1). Veniens enim dei filius in hunc mundum ... inter gentes

Luculentius 93 post initium (ed. LEMARIÉ).

Vb1.

57.- (f. 39v): DOMINICA VII^a. *Amen amen dico vobis quia nisi abundaverit ...* (Mt 5,20). Regnum celorum in hoc loco non presentem ecclesiam ... non occides

Luculentius 98 post initium (ed. LEMARIÉ).

Vb1.

58.- DOMINICA VIII^a. *Cum multa turba esset cum domino ihesu ... Misereor...* (Mc 8,1). Multa enim turba que tunc cum domino erat ... nec habent

Luculentius 100 post initium (ed. LEMARIÉ).

Vb1.

59.- (f. 40): DOMINICA VIII^a. *Attendite a falsis prophetis ...* (Mt 7,15). Hec sententia ad omnes generaliter pertinet ... vestimenta ovium

Luculentius 102 (ed. LEMARIÉ, p. 320, l. 1-10).

Vb1.

60.- DOMINICA X^a POST PENTECOSTEN. *Homo quidam erat dives qui habebat villicum ...* (Lc 16,19). Homo iste deus omnipotens est intelligendus ... eum cessare fecit

Luculentius 104 (ed. LEMARIÉ).

Vb1.

61.- (f. 40v) DOMINICA XI. *Cum appropinquasset ihesus iherosolimam videns civitatem flevit...* (Lc 19,41). Lectionem brevem sancti evangelii, brevi si possum volo sermonem percurrere... qui in te sunt.

Gregorius Magnus, *Hom.* 39. PL 76, 1294,1; CCL 141, 379, l. 1-9.

G 50; LG 121; Vb1.

- 62.- DOMINICA XII^a. *Dixit ihesus ad quosdam qui in se confidebant...* (Lc 18,9). Duo homines venerunt ad medicum, unus eger ... humiliabitur
Luculentius 108 (ed. LEMARIÉ).
T 80; Vb1.
- 63.- (f. 41): DOMINICA XIII^a. *Exiens dominus ihesus de finibus tyri ...* (Mc 7,31). Paululum superius premisit marchus evangelista ... fines decapoleos
Luculentius 112 (ed. LEMARIÉ, p. 325, l. 1-9).
Vb1.
- 64.- DOMINICA XIII^a. *Beati oculi qui vident que vos videtis ...*(Lc 10,23). Oculos hoc in loco quos dominus beatificat ... glorie crucifixissent
Luculentius 114 (ed. LEMARIÉ).
T 82; Vb1.
- 65.- DOMINICA XV^a. *Cum iret dominus ihesus in iherusalem transiebat...* (Lc 17,11). Hoc in loco non dicit evangelista nomen castelli ... peccatores intellegunt
Luculentius 116 (ed. LEMARIÉ).
T 83; Vb1.
- 66.- (f. 41v): DOMINICA XVI^a. *Nemo potest duobus dominis servire ...* (Mt 6,24). Quidam duos dominos volunt intelligere christum et diabolum ... servitute et mammone
Luculentius 118 (ed. LEMARIÉ); PL 72, 803.
T 84; Vb1.
- 67.- DOMINICA XVII^a. *Ibat dominus ihesus in civitatem que vocatur naym ...* (Lc 7,11). Naym civitas est galilee in secundo miliario ... potestate diaboli liberaret
Luculentius 120 (ed. LEMARIÉ); *Florilegium Casinense*, vol. 3, p. 31.
T 85; Vb1.
- 68.- (f. 42): DOMINICA XVI^a (sic). *Cum intraret dominus ihesus in domum cuiusdam principis phariseorum ...* (Lc 14,1). Sepe legimus in sancto evangelio ... quoniam dilexi multum
Luculentius 122 (ed. LEMARIÉ).
T 122; Vb1.
- 69.- DOMINICA XVIII^a. *Pharisei audientes quod silentium imposuisse dominus ihesus saduceis...* (Mt 22,34) Magister quod est mandatum magnum in lege? Magistrum vocavit cuius discipulus esse noluit. Dominus autem sic ei respondit... meditaris in corde
Ps. Ioannes Chyrsostomus, *Opus imperfectum in Matheum*, 52. PG 56, 872 (= PD II,87 post capite).

70.- DOMINICA XVIII^a. *Ascendens dominus ihesus in naviculam transfretavit et venit in civitatem suam...* (Mt 9,1). Hoc in loco evangelista tacito nomine civitatem domini ponit ... sursum erigere non promittat

Luculentius 127 ex corpore (ed. LEMARIÉ).
T 88; Vb1.

71.- DOMINICA XX^a POST PENTECOSTEN. *Simile factum est regnum celorum homini regi qui fecit nupcias...* (Mt 22,1). Textum evangelice lectionis, fratres karissimi, volo sub brevitate transcurrere... qui repulsus est peribeat.

Gregorius Magnus, *Hom.* 38. PL 76, 1282,1; CCL 141, 360, l. 1-8.
G 62; Gb1; LG 131; SC 38.

72.- DOMINICA XXI^a. *Erat quidam regulus cuius filius infirmabatur...* (Jo 4,46). Lectio sancti evangelii quam modo (fratres, audistis, expositione non indiget. Sed ne hanc taciti) preterisse videamur, exortando potius... in fide dubitavit.

Gregorius Magnus, *Hom.* 28. PL 76, 1211,1; CCL 141, 239, l. 1-11.
G 62; Gb1; LG 132.

73.- (f. 43) DOMINICA XXIII^a (sic). *Simile est regnum celorum homini regi qui voluit rationem ponere...* (Mt 18,23). Regnum celorum ecclesia sanctorum dicitur, cum qua dominus... reddam tibi.

Homiliari de Mondsee 129 post initium (H. BARRÉ, p. 104).

74.- DOMINICA XXIII^a. *Abeuntes pharisei consilium...* (Mt 22,15). Idem sacerdotes iudeorum suos miserunt discipulos cum militibus herodis... respicis personam hominum.

Hieronymus Stridon, *In Matheum* III. PL 26, 168; CCL 77, 203, l. 1753-1760 amb incipit adaptat.

75.- (f. 43v): DOMINICA XXV^a. *Loquente ihesu ad turbas... Domine filia mea ...* (Mt 9,18). Octavum signum est secundum matheum, in quo princeps archisynagogus rogavit ... transiret in novum

Luculentius 137 (ed. LEMARIÉ).
T 91; Vb1.

76.- DOMINICA XXVI. *Cum sublevasset oculos dominus ihesus et vidisset quia multitudo maxima venit ad eum...* (Jo 6,5). Oculi domini in sacro eloquio interdum respectum divine clemencie significant... clementia significant.

Luculentius 145 ex corpore (ed. LEMARIÉ, p. 294, l. 54-56).

77.- IN NATALE SANCTI STEPHANI. *Ecce ego mitto ad vos ...* (Mt 23,34). Narra sic superius textus evangelii qualiter dominus redarguit scribas et phariseos ... patrum vestrorum

Luculentius 8 (ed. LEMARIÉ).
P-4, 19.

78.- (f. 44): IN NATALE SANCTI IOHANNIS EVANGELISTE. *Sequere me* (Jo 21,19). In hoc capitulo sancti evangelii beatus iohannes evangelista tres causas nobis specialiter comendat ... quo tu non vis

Luculentius 10 (ed. LEMARIÉ).

79.- IN NATALE SANCTORUM INNOCENTUM. *Angelus domini apparuit in somnis ioseph...* (Mt 2,13). De morte preciosa martirum christi innocentium sacra nobis est... suam date* pro christo.

Beda Venerabilis, *Hom.* I,10. PL 94,50; CCL, 122, 68, l. 1-7 (= PD I,36).

80.- (f. 44v) IN NATALE SANCTI SILVESTRI. *Vigilate ergo quia nescitis qua hora...* (Mt 24,42) Sermonem evangelicum, fratres karissimi, oportet nos sollicita intentione... venturus sit.

Homiliari bavarès, II,10 (BARRÉ, p. 343).

81.- IN NATALE SANCTORUM FABIANI ET SEBASTIANI. *Descendens dominus ihesus de monte...* (Lc 6,17). Electurus apostolos dominus in montanea subiit... quidem potestis.

Beda Venerabilis, *In Lucam II.* PL 92, 400; CCL 120, 136, l. 1416-1422.

82.- IN NATALE SANCTE AGNETIS. *Simile est regnum celorum decem virginibus...* (Mt 25,1). Sepe vos, fratres karissimi, ammoneo prava opera fugere... habere noluerunt.

Gregorius Magnus, *Hom.* 12. PL 76,1118; CCL 141, 80, l. 1-10 (= PD II,122).

83.- (f. 45) IN NATALE SANCTI VINCENCII. *Amen amen dico vobis nisi granum...* (Jo 12,24). Salvator noster, dilectissimi, seipsum granum frumenti intelligi voluit... timere mortem pro christo.

84.- IN CONVERSIONE SANCTI PAULI. *Ecce nos relinquimus...* (Mt 19,27) In superiori loco huius evangelice lectionis quam audistis, dilectissimi,... devoto animo deserit.

Homiliari bavarès, II,24 (BARRÉ, p. 273).

Gb1; Gb3; P-2, 92; SC 62; SR 27; Vb1.

85.- IN NATALE SANCTE TIRSI. *Si quis vult venire post me abneget...* (Mt 16,24). Quia dominus et redemptor noster novus homo venit in mundum... preciperet humilitatem.

Gregorius Magnus, *Hom.* 32. PL 76, 1232; CCL 141, 277, l. 1-10 (= PD II,118).

86.- IN PURIFICATIONE SANCTE MARIE, *Postquam impleti sunt...* (Lc 2,22). Sollemnitate nobis hodiernae celebramus quadragessimam... ad templum domini deferret.

Beda Venerabilis, *Hom* I,18. PL 94,79; CCL, 122, 128, l. 1-17 (= PD I,67).

87.- (f. 46) NATALE SANCTE AGATE. *Simile est regnum celorum decem virginibus...* (Mt 25,1). Require retro

88.- [Et in natale sancte Scolastice similiter sequens evangelium].

89.- IN NATALE SANCTE EULALIE VIRGINIS. *Simile est regnum celorum thesauro...* (Mt 23,44). Celorum regnum, (fratres karissimi, idcirco terrenis rebus) ... surgat ad incognita quatinus exemplo visibilium... et emit agrum illum.

Gregorius Magnus, *Hom.*, 11 PL 76, 1114; CCL 141, 74, l. 1-8 (= PD II,123).

90.- (f. 46v) IN KATHEDRA SANCTI PETRI. *Venit dominus ihesus in partes cesaree...* (Mt 8,27). Lectio sancti evangelii, quam modo, fratres, audistis, tanto... ostendere voluisset.

Beda Venerabilis, *Hom.*, I,20. PL 94, 219; CCL 122, p. 1141, l. 1 (= PD II,52).

91.- IN NATALE SANCTI MATHIE APOSTOLI. *Ecce ego mitto vos sicut oves...* (Mt 10,16). Oves appellat dominus apostolos propter innocentiam et mansuetudinem... non remaledicebat.

Luculentius 155 ex corpore (ed. LEMARIÉ).

92.- IN NATALE SANCTI GREGORII PAPE. *Vigilate* (Mt 24,42).

93.- IN NATALE SANCTI BENEDICTI. *Ecce nos* (Mt 19,27). Require retro in conversione sancti Pauli.

94.- IN ANNUNCIATIONE SANCTE MARIE. *Missus est angelus gabriel...* (Lc 1,26) Videamus itaque, fratres dilectissimi, que sit hec virgo tam sancta... obumbravit altissimum.

Alcuinus, *Hom.*, 3. PL 101, 1301, ex corpore.

95.- (f. 47) SANCTI MARCHI EVANGELISTE. *Nisi granum frumenti...* (Jo 12,24). Quatuor animalia que sa(cra) sepe nominat scriptura, quatuor evangelistis designant... more aquile oculos in solem fixit.

Taius Cesaraugustanus, *Sententiae*, cap 10. PL 80, 788-89.

96.- IN NATALE SANCTORUM PHILIPPI ET IACOBI. *Non turbetur cor vestrum...* (Jo 14,1). (Eri)genda nobis est... et in me credere debeatis.

Augustinus Hipponensis, *Tract. in Iohannem* 67. PL 35,1812; CCL 35, 495, l. 1-9 (= PD II,23).

97.- IN INVENTIONE SANCTE CRUCIS. *Sicut fulgur eit ab oriente* (Mt 24,27). [IX].

98.- IN NATALE SANCTI PONCII. *Ego sum vitis vera...* (Jo 15,1). Christus dominus vitem se esse dixit per essentiam... imperterritus ut leo.

99.- SANCTORUM VICTORIS ET CORONE. *Hec mando vobis ut diligatis invicem* (Jo 15,17). In lectione evangelica, dilectissimi, que antecedit dixerat dominus... odio habuit.

Augustinus Hipponensis, *Tract. in Iohannem*, 87. PL 35, 1852; CCL 36, 543, l. 1.

100.- (f. 48) OCTABAS SANCTI PONCII. *Ego sum vitis vera...* (Jo 15,1). Quod lectione evangelica, fratres karissimi, audistis dominus et salvator noster vitem esse dixit... idest gratia spiritus sancti.

Homiliari bavarès, I,74 (BARRÉ, p. 275).
SC 58.

101.- SANCTORUM DONATIANI ET RO(GATIANI). *Hec mando vobis ut diligatis invicem* (Jo 15,17).

102.- (f. 48v) In translatione sancti Poncii (en lletra cursiva del segle XIV escrita sobre una rúbrica raspada). *Nisi granum* (Jo 12,24).

103.- [Sancti Guillelmi. *Vigilate ergo* (Mt 24,42)].

104.- CIRIACI ET MATRIS EIUS JULITE. *Descendens dominus ihesus de monte* (Lc 6,17).

105.- IN NATALE SANCTI IOHANNIS BAPTISTE. *Helisabeth impletum est tempus pariendi ...* (Lc 1,57). Verbum impletionis sacra scriptura ... congratulabuntur ei

Luculentius 95 (ed. LEMARIÉ).

106.- IN NATALE SANCTORUM IOHANNIS [ET PAULI]. *Attendite a fermento phariseorum...* (Lc 12,1). Prescivit ergo dominus et salvator noster multos in sancta ecclesia adventasse... gloriam faciunt.

Homiliari bavarès, II,14 (BARRÉ, p. 249); homiliari de Mondsee 81 (BARRÉ, p. 93).

107.- (f. 49) IN NATALE SANCTI PETRI. *Venit dominus in partes Cesaree* (Mt 8,27). [IIII]. Require in Cathedra

108.- IN NATALE SANCTI PAULI. *Ecce nos relinquimus...* (Mt 19,27). Require retro in natale sancti Benedicti.

109.- IN OCTABAS SANCTI IOHANNIS BAPTISTE. *Helisabet impletum est tempus pariendi* (Lc 1,57).

110.- IN OCTABAS APOSTOLORUM PETRI ET PAULI. *Iussit dominus ihesus discipulos suos ascendere in naviculam...* (Mt 14,22). Audivit dilectio vestra, fratres karissimi, qui iussit ihesus... retributionis vitemus.

Homiliari bavarès, II,26 (BARRÉ, p. 297).

111.- IN TRANSLATIONE SANCTI BENEDICTI. *Nemo accendit lucernam...* (Lc 11,33). Ad hanc itaque lucernam quasi caliginoso vite... appellabunt dominum inquam.

Odo Cluniacensis, *Sermo* 3. PL 133, 725.
LG; SC 81; SR 73.

112.- IN OCTABAS EIUSDEM SICUT IN DIE.

113.- (f. 49v) IN NATALE SANCTORUM VICTORIS CUM SOCIIS. *Descendens dominus de monte...* (Lc 6,17).

114.- IN NATALE SANCTE MARIE MAGDALENE. *Maria stabat ad monumentum...* (Jo 20,11). Qua in repensanda est huius mulieris mentem... hic salvus erit.

Smaragdus, *Hom.* 34. PL 102, 257 amb incipit adaptat.

115.- IN NATALE SANCTI IACOBI. *Accessit ad dominum ihesum mater filiorum zebedei...* (Mt 20,20). Unde opinionem regni habet mater filiorum zebedei... immemor futurorum.

Hieronymus Stridon. *In Mattheum* III. PL 26, 148; CCL 77, 177, l. 1033-1047.

116.- (f. 50) IN NATALE SANCTI SAMSONIS EPISCOPI. *Homo quidam peregere...* (Mt 25,14).

117.- VINCULA SANCTI PETRI. *Venit dominus ihesus in partes cesaree* (Mt 8,27). [III].

118.- IN OCTABAS SANCTI SAMSONIS. *Sint lumbi vestri* (Lc 12,35). [IX]

119.- IN TRANSFIGURATIONE DOMINI. *Assumpsit dominus ihesus petrum...* (Mt 7,1). In hac namque hodierna transfiguratio coadunare voluit... sua potentia illustrabat.

Leo Magnus, *Sermo* 20,2. PL 54,529.

120.- IN NATALE SANCTI LAURENCII. *Nisi granum ...* (Jo 12,24). Multiplicatur enim dominus in fide apostolorum, mortificatur in fidelitate ... gaudia premiorum

Luculentius 110 ex corpore (ed. LEMARIÉ).

121.- (f. 50v) IN ASSUMPTIONE SANCTE MARIE. *Intravit dominus ihesus in quodam castellum...* (Lc 10,38). Hec lectio, fratres karissimi, pulcherrima ratione dilectionem dei... dominum nostrum.

Homiliari bavarès, II,44 (BARRÉ, p. 296); homiliari de Mondsee 109 (BARRÉ, p. 99).

122.- IN OCTABAS SANCTE MARIE. *Repleta est spiritu sancto Helisabet...* (Lc 1,14). Merito itaque beata Maria singulari a nobis preconio attolitur... ortus ex Maria.

Ps. Ildephonsus, *Sermo* 8. PL 96,270 ex corpore.

123.- (f. 51) IN NATALE SANCTI BARTHOLOMEI. *Facta est contentio inter discipulos domini...* (Lc 22,24). Bonis ergo moris esse solet in scripturis... boni servi dei.

Homiliari bavarès, II,33 (BARRÉ, p. 284); homiliari de Mondsee 98 (BARRÉ, p. 97).

124.- IN NATALE SANCTI AUGUSTINI. *Homo quidam nobilis abiit in regionem longinquam...* (Lc 19,12). Homo nobilis ille est cui cecus supra clamavit... terminos terre.

Beda Venerabilis, In Lucam V. PL 92, 562C-D; CCL 120,336, l. 1636-1643.

125.- (f. 51v): IN DECOLLATIONE SANCTI IOHANNIS BAPTISTE. *Misit herodes rex et tenuit ...* (Mc 6,17). Vetus ystoria narrat philipum herodis ... preceptorum dei

Luculentius 156 (ed. LEMARIÉ).

126.- IN NATALE SANCTI EGIDII. *Nemo accendit lucernam* (Lc 11,33).

127.- SANCTI ANTONINI. *Nisi granum* (Jo 12,24).

128.- IN NATIVITATE SANCTE MARIE. *Liber generationis...* (Mt 1,1). Sanctus matheus sic incipit evangelium. Liber... secundum carnem.

Centó, ed. J. LEMARIÉ, *Le bréviaire de Ripoll*, Montserrat, 1965, p. 199, l. 5-10. Gb3; LG; SC 69; SR 133.

129.- (f. 52) IN NATALE SANCTE CRUCIS. *Sicut fulgur...* (Mt 24,27). S [tres línies esborrades] penetrabilibus hereticorum ?? ab oriente usque in occidentem... congregabuntur et aquile.

Adaptació de Remigius Autissioderensis. *Hom.* I. PL 131, 865-866; J. VILLAR, «L'Expositio Remigii super Matheum en el còd. 548 de la Biblioteca de Catalunya», a: *Homenatge a Antoni Rubió i Lluch*, vol. 3, Barcelona, 1936, p. 280.

130.- IN NATALE SANCTI SALVII. *Nisi granum.*

131.- SANCTI MATHEI APOSTOLI ET EVANGELISTE. *Cum transiret dominus ihesus vidit hominem sedentem...* (Mt 9,9). Ex lectione evangelica, fratres karissimi, audivimus quia vidit ihesus... repente mutatus.

Homiliari bavarès, II,56 (BARRÉ, p. 342); homiliari de Mondsee, 123 (BARRÉ, p. 103).

132.- (f. 52v) SANCTORUM MARTIRUM DIONISII (...) [MAURITII CUM SOCIIS SUIS]. *Descendens dominus ihesus de monte...* (Lc 6,17). Audistis ex lectione evangelica, fratres karissimi, exortantem dominum discipulos suos

Homiliari bavarès, I,20 (BARRÉ, p. 267).

133.- SANCTI MICHAELIS ARCHANGELI. *Quis putas maior...* (Mt 18,1). Refert sanctus evangelista quia accesserunt discipuli ad ihesum... regnum celorum.

Homiliari bavarès, II,60 (BARRÉ, p. 320); homiliari de Mondsee 125 (BARRÉ, p. 103).

134.- (f. 53) IN NATALE SANCTI IHERONIMI PRESBITERI. *Vigilate ergo quia nescitis...* (Mt 24,42).

135.- IN NATALE SANCTE FIDIS VIRGINIS. *Simile est regnum celorum thesauro* (Mt 13,44).

136.- SANCTORUM MARTIRUM DIONISII, RUSTICI ET ELEUTERII. *Videns ihesus turbas ascendit in montem...* (Mt 5,1). Cum dominus et salvator noster circumiret civitates regiones multas... perducit.

Chromatius Aquileiensis, *Sermo* 39. CC IXA, 170, l. 2-11; Homiliari bavarès, II,28 (BARRÉ, p. 341).

Gb3; LG; SC 72; SR 188; tots per al dia de Tots Sants.

137.- SANCTI GERALDI. *Vigilate ergo* (Mt 24,42).

138.- SANCTI LUCHE EVANGELISTE. *Designavit dominus ihesus et alios septuaginta...* (Lc 10,1). Dominus et salvator noster ihesus christus, fratres dilectissimi, aliquando... non potest.

Gregorius Magnus, *Hom.* 17. PL 76, 1139; CCL 141, 116, l. 1-7.

139.- (f. 53v) SANCTARUM NUNILONIS ET ALODIAE. *Simile est regnum celorum decem virginibus* (Mt 25,1).

140.- SANCTORUM APOSTOLORUM SYMONIS ET IUDE. *Hec mando vobis* (Jo 15,17).

141.- IN FESTIVITATE OMNIUM SANCTORUM. *Confiteor tibi pater...* (Mt 11,25). *Audivit vestra dilectio, fratres karissimi, in presenti lectione domini nostri ihesu christi confessionem... pervenerunt.*

Homiliari bavarès, II,59 (BARRÉ, p. 255); homiliari de Mondsee, 124 (BARRÉ, p. 103).

142.- SANCTI ALBINI EPISCOPI. *Nisi granum* (Jo 12,24). [II].

143.- PASSIO YMAGINIS DOMINI. *Sicut fulgur* (Mt 24,27). [IX].

144.- IN NATALE SANCTI MARTINI. *Homo quidam peregere proficiscens...* (Mt 25,14) *Lectio sancti evangelii, fratres dilectissimi, solícite considerare nos admonet... dampnat.*

Gregorius Magnus, *Hom.* 9. PL 76, 1106; CCL 141, 58, l. 1-10 (= PD II,104).

145.- (f. 54) SANCTI BRICII EPISCOPI. *Sint lumbrici vestri...* (Lc 12,35). *Misericors dominus et salvator noster dilectissimi, in lectione evangelica...* in manibus vestris.

Homiliari bavarès, II,35 i 67 (BARRÉ, p. 333).

146.- IN NATALE SANCTI ANIANI. *Videte, vigilate et orate* (Mc 13,33). Perspicue ostendit quare dixit: de die autem illa... venturus sit.

Comentari sobre l'evangeli de sant Mateu. Algunes frases semblen espigolades del comentari de Rabanus Maurus, *In Matheum*, VII (PL 107, 1080C-1081C). SR 50.

147.- (f. 54v) SANCTE CECILIE VIRGINIS. *Simile est regnum celorum decem* (Mt 25,1).

148.- SANCTI CLEMENTIS PAPE. *Nisi granum* (Jo 12,24). [II].

149.- SANCTI SATURNINI EPISCOPI ET MARTIRIS. *Nisi granum* (Jo 12,24). [II].

150.- IN NATALE SANCTI ANDREE. *Ambulans dominus ihesus juxta mare galilee...* (Mt 4,18). Audistis, fratres karissimi, quia ad unius iussionis vocem... nos ammonet.

Gregorius Magnus, *Hom.* I. PL 76, 1093; CCL 141, 33, l. 1-8 (= PD II,98).

151.- SANCTI NICOLAY. *Homo quidam*. [IX].

152.- SANCTE EULALIE VIRGINIS. *Simile est regnum celorum decem* (Mt 25,1). [II].

153.- SANCTI PAULI NARBONENSIS. *Sint lumbrici* (Lc 12,35). [XI].

154.- SANCTE LUCIE VIRGINIS. *Simile est regnum celorum thesauro* (Mt 13,44).

155.- SANCTI THOME APOSTOLI. *Thomas unus de duodecim* (Jo 20,24). Iste unus discipulus defuit//.

Gregorius Magnus, *Hom.* 26. PL 76, 1201; CCL 141, 224, l. 15 (= PD II,15).

